

L'ensenyament modern de la música a Catalunya

Manel Camp*

La professió de músic, avui dia, exigeix una preparació molt àmplia, oberta i especialitzada, que cobreixi les necessitats i gustos d'una societat moderna i plural, educada en la cultura dels audiovisuals, abocada a la gran finestra universal que representa poder circular lliurement per Internet i que compta amb el fet decisiu de tenir a l'abast les actuacions en directe de les principals figures, solistes, grups, orquestres i qualsevol tipus d'espectacles musicals d'àmbit internacional. Això, i les moltes inquietuds demostrades entorn al conjunt de la diversitat d'estils i llenguatges musicals coexistents en aquest nou mil·lenni, a més a més de la música clàssica — l'única que fins fa uns 20 anys era practicada, ensenyada i valorada en les escoles de música i conservatoris arreu del país—, obliga a ampliar considerablement els continguts de la formació que cal donar als estudiants de música dels nostres dies i fins i tot canviar-ne les formes, els hàbits, els objectius, la ideologia, etc.

És evident que els esquemes d'ensenyament musical tradicionals no compleixen els requisits necessaris ni garanteixen la preparació específica dels músics i creadors que vulguin encarar la seva professió cap a llenguatges actuals, en els quals, en molts casos, les noves harmonies, el ritme frenètic o constant, els frassetjos sincopats, la improvisació, la «disonància» sistemàtica, la carència de forma *déjà vu*, etc., són els elements primordials i característics. Aquells estudis convencionals de «música clàssica» no potencien adequadament ni la improvisació instantània, ni la interpretació dels estils propis de la música moderna i el jazz, ni abracen la composició funcional ni la recerca en els camps de les noves músiques, com tampoc inclouen —en la majoria de casos— les aplicacions tecnològiques pròpies de la nostra època, ni tant sols dinamitzen ni

* Manel Camp és pianista, compositor i pedagog. Fou un dels creadors del grup de música progressista *Fusioon* (1970), del *Manel Camp Trio* (1982) i del duet de pianos *Kitflus*. Més endavant formà el duet *Contrast* (1991), que fusionava el barroc amb el jazz, i *L'Acoustic Jazz Quintet* (1994). Ha publicat dos CD interpretant en clau de jazz les cançons més emblemàtiques de la Nova Cançó i ha enregistrat més de vint discos. També ha estat compositor de la banda sonora de pel·lícules, ballets i obres de cambra. Actualment és cap del Departament de Jazz i Música Moderna de l'Escola Superior de Música de Catalunya.

Adreça electrònica: manel@manelcamp.com

fan conèixer ni estimar els llenguatges anomenats contemporanis, nascuts a l'emptra del segle XX i, evidentment, més propers a la mateixa música clàssica.

Era, i és encara, per tant, absolutament imprescindible completar el ventall d'ensenyaments de la música comptant amb les noves tecnologies i les músiques més estretament lligades al concepte de modernitat: el jazz, el pop, el rock, la cançó, la salsa, la bossa nova, el blues, el *funky*, el *new age*, el minimalisme, la música per al cinema, etc., però també amb totes les músiques descendents de l'Escola de Viena i de tots els avenços i experiments artístics generats en l'àmbit de la composició i l'espectacle musical des de mitjan segle XX. Ens cal urgentment poder enfocar i dirigir l'alumne cap al coneixement i domini de les principals tècniques interpretatives, improvisadores i creadores de tots aquests estils sorgits durant el segle XX i de tots els que encara no coneixem, però als quals hem d'estar oberts a rebre'ls, entendre'ls i a apassionar-nos amb la seva descoberta.

Catalunya, una vegada més, ha sigut capdavantera a l'Estat espanyol en la planificació pedagògica dels ensenyaments específics de música moderna i jazz. A Barcelona es va crear la primera escola de música moderna: l'Aula de Música Moderna i Jazz, era l'any 1979, després van seguir el Taller de Músics, l'escola Avinyó Espai Musical, el Taller de Jazz Esclat de Manresa, Acadèmic de Tortosa, L'Estudi de Granollers, i moltes d'altres, que venien a cobrir una sèrie de mancances que hi havia fins llavors i que afectaven directament tots aquells estudiants de música, i/o músics professionals, que volien ampliar els seus coneixements o enfocar la seva activitat cap a les músiques sincopades, la improvisació, etc. Com també afectaven els arranjadors i orquestradors de cançons i obres de teatre musical, els compositors de música per a audio/visuals, publicitat, etc.

En aquestes escoles «modernes» s'hi treballa principalment la concepció rítmica, el swing musical, la interpretació instrumental moderna, els llenguatges més nous, l'harmonia (tot el sistema de xifrats que fan possible desenvolupar una harmonització personalitzada i funcional, cadències, formes, patrons, progressions estàndards, etc.), la improvisació (la creació melòdica i les seves variacions), la composició (esquemes i enllaços d'acords com a base per a la construcció de cançons, formes musicals, anàlisis dels «musicals» i dels estàndards de jazz i d'altres estils, etc.), els arranjaments i les orquestracions adequades a cada gènere artístic i a cada intèrpret o conjunt, etc.

Només ens cal una mirada a les sortides professionals a què pot optar un músic format en les escoles anomenades «de jazz» per adonar-nos del pes i la importància que ha adquirit aquest llenguatge en el context social i cultural actual.

Podem agrupar-les en quatre apartats:

1. Creació musical
2. Interpretació instrumental
3. Serveis musicals relacionats amb la creació i la interpretació
4. Pedagogia musical.

1. La creació musical

Inclou diversos apartats:

- a) Composició musical. Creació de temes, cançons, balls, música per al cinema, espots publicitaris, sintonies per a la ràdio i les TV, audiovisuals, fils musicals, etc.
- b) Orquestració i arranjaments. Confecció dels suports musicals per a tot tipus d'espectacles on hi intervingui la música: acompanyament de cantants, orquestracions simfòniques i per a *big band*, per a grups (trios, quartets, quintets, etc.), per a cobles, grups de música popular, etc.
- c) Improvisació. La recreació melòdica, les variacions, la improvisació lliure, els solos de jazz, etc.

2. La interpretació instrumental

Comprèn diferents aplicacions:

- a) L'intèrpret. Instrumentista o cantant en grups de rock, jazz, *funky*, salsa, balls de saló, músiques populars, músic de sessió per a gravacions de discos, de TV, de publicitat, de cinema, components de *big bands*, de bandes de música, de grups de jazz, cobles, grups d'animació, etc.
- b) El director musical és el que assumeix la direcció artística de qualsevol producció musical. En la música moderna és força habitual que un mateix intèrpret es faci càrrec, també, de la direcció.

3. Els serveis musicals

Activitats relacionades amb el món musical i el seu entorn. Poden tenir unes característiques molt diverses, així com també poden requerir un grau d'especialització molt divers.

- a) Assessor musical (que ajuda en els enregistraments o retransmissions, i moltes d'altres activitats).
- b) Productor musical (que escull artistes i formacions, que produeix artísticament una producció discogràfica o un concert, etc.).
- c) *Management* artístic (que assumeix la representació dels artistes, busca activitats i concerts, promou cicles, gravacions, etc.).
- d) Copista (el que copia a partir de la partitura original de l'autor, les partitures de cada instrumentista, o passa en net les partitures generals i prepara les edicions musicals impreses). Aquest treball es pot fer pel sistema tradicional (escriptura a mà) o utilitzant programes específics d'ordinador.
- e) Sonoritzador, ja sigui de concerts en directe, d'enregistrament en CD o qualsevol altre suport, d'audiovisuals, que escull o crea fons musicals per a pel·lícules, documentals, sèries, reportatges, sintonies, etc.
- f) Programadors i dinamitzadors culturals (musicals, en aquest cas).
- g) Editorials de música impresa.
- h) Editorials discogràfiques i videogràfiques.

4. La pedagogia musical

Ha d'abastar l'ensenyament de totes les matèries en els diferents àmbits de la professió musical: el solfeig i la teoria musical, la interpretació instrumental de tots els instruments (acústics i electrònics), l'harmonia, la composició, l'orquestració, la direcció, *film scoring*, les noves tecnologies en el camp musical (seqüenciadors, programes per a ordinadors per escriure i enregistrar música, etc.), la història de la música (especialment la del segle XX) en totes les seves vessants, etc.

I tot això només derivat de l'aplicació dels ensenyaments en un àmbit tan clar, popular, efectiu i ampli com és el de la música moderna i el jazz,

que, dit de passada, mou una quantitat de diners immensa i genera una indústria cada vegada més gran i potent, que ha adquirit un pes econòmic predominant en el si de les societats modernes. Però, què passa amb tot l'àmbit de la música contemporània, tan sovint arraconada, incompresa, infravalorada i deixada al marge de les programacions estables, de les produccions discogràfiques, de les radiodifusions, dels festivals, dels conservatoris, etc.? Què i com ho hauriem de fer per tal que la música actual, sigui acústica, electrònica, electroacústica, més clàssica, o més contemporània, més jazzista o més pop, o més simfònica, o més popular, de cambra, o d'orquestra, o coral, o per a banda, o per a cobla, etc., tingués el lloc que li correspon en el conjunt d'activitats artístiques del nostre primer món, des de l'ensenyament fins al seu consum per un públic format amb criteris i gustos «culturalment correctes»?

Ens cal sumar els esforços possibles des de tots els terrenys que envolten l'ensenyament de la música en totes les seves àrees i facetes, per tal de fer possible oferir uns professionals d'un nivell altíssim, iguals o millors als d'altres comunitats o països desenvolupats, que puguin dur a terme la seva realització personal amb la màxima garantia d'èxit. I que es puguin inserir en totes les formacions musicals que hi ha a casa nostra i a qualsevol altre país, o a les de nova creació que puguin anar sorgint, i que, sobretot, puguin ocupar els llocs corresponents a les plantilles orquestrals de més prestigi (no com tan sovint passa a casa nostra, que els primers faristols de les grans orquestres els hem d'ocupar amb estrangers, perquè sovint no tenim el nivell per ocupar-les), que siguin els millors solistes els qui acaparin les millors sales de concerts o que puguem disposar dels millors professors que qualsevol alumne pugui tenir.

És en aquest darrer punt que caldrà tenir uns centres d'ensenyament musical d'altíssim nivell, on la interdisciplinarietat sigui l'element més valuós, on totes les expressions musicals hi siguin presents i convisquin en el mateix espai, on s'intercanviïn les experiències docents i professionals que afecten tot aquest entorn musical que tan necessita d'una renovació i posada al dia.

Finalment, caldrà tenir en compte que és ben al començament dels estudis que hauriem de poder posar a les mans dels futurs professionals tots els mitjans adequats per dur a terme la seva activitat artística amb tot el rigor i garanties que imposa el mercat, el públic, els mitjans de comunicació, la indústria, els *managements*, els programadors i tot allò que envolta el món musical. Per tant, és imprescindible escollir el camí més directe per aprendre i assolir coneixements útils per a l'opció musical a què hom vulgui dedicar-se. O preparar-se de la manera més oberta i extensa possible per poder abraçar qualsevol de les possibilitats professionals que puguin aparèixer en el mercat artístic professional.

Sortosament, actualment l'oferta d'ensenyaments musicals reconeguts o organitzats és molt diversa i d'un alt nivell de qualitat a Catalunya. Això facilita i apropa les tendències més diverses als interessats més exigents

en qualsevol de les matèries pedagògiques. I sobretot cal tenir present que a partir del curs 2001-2002 es posarà en funcionament l'Escola Superior de Música de Catalunya, que ha d'incloure (segons marca la LOGSE i és el desig exprés de l'equip de gestió de l'Escola) els ensenyaments de grau superior de música en tota la diversitat d'estils i gèneres: música antiga, música clàssica i contemporània, música moderna i jazz, música tradicional, direcció d'orquestra, musicologia, pedagogia, composició, etc.

Vist ja, doncs, en perspectiva, durant els darrers 25 anys a Catalunya hem tingut dues etapes importantíssimes per al desenvolupament de l'ensenyament musical i, en conseqüència, per a la formació del teixit professional existent, així com per a la creació d'una opinió pública i d'un alt reconeixement dels mitjans especialitzats:

- L'eclosió de les escoles de música moderna i jazz, a la dècada dels 80, on, per primera vegada, es tractaven els altres estils musicals «no clàssics» amb rigor i estructura pedagògica a casa nostra. Això va ser un pas endavant definitiu i, a la vegada, un revulsiu potent que va obligar a fer nous plantejaments a tots els altres sistemes d'ensenyament musicals, sobretot tenint en compte que la majoria de mestres que ensenyaven a les escoles de jazz érem, i de fet encara som, músics en actiu. Tothom qui està al davant d'una classe o d'un instrument en aquests centres és un professional que se'l pot veure tocant en els clubs de jazz, en sales de concert, en enregistraments discogràfics o que sovint se'l troba en les programacions habituals dels cicles de concerts i festivals. Cal tenir present que, al principi, va ser difícil que tot aquest col·lectiu de músics professionals del jazz i la música moderna fóssim capaços de generar uns programes pedagògics a l'alçada de les universitats americanes — a les quals val a dir que vàrem intentar copiar—, que fa tants anys que tenen el jazz com a ensenyament habitual, únic i específic, i que donen sortides professionals i titulació superior amb igual categoria que qualsevol altra carrera universitària (música clàssica, medicina, dret, etc.).
- L'arribada de l'Escola Superior de Música de Catalunya, al segle XXI, i tot el que això comportarà, no només en els graus superiors dels ensenyaments musicals, sinó per la filosofia que imposarà en tots els nivells de l'aprenentatge. Una aposta seriosa, profunda, detingudament estructurada i agosarada que ha de portar els llenguatges més propis de la nostra època fins a la normalització definitiva, i que ha de poder crear els professionals que tan sovint reclamem. Una mirada i una porta oberta al futur. De ben segur que aquesta nova escola, i les que es puguin anar creant amb aquesta manera d'entendre l'ensenyament musical universitari, canviarà els hàbits anquilosats que alguns encara tenen, i donarà una empenta renovadora, revitalitzant, a la nostra professió, massa sovint desem-

parada, dessocialitzada i fora de l'abast del gran públic i dels grans mitjans mediàtics, que mouen encara la més gran indústria musical internacional.

Paraules clau

Ensenyament musical

Música moderna

Jazz

Pedagogia musical

Abstracts

La enseñanza de la música moderna ha sido un tema pendiente durante años hasta la llegada de la LOGSE, que la contempla entre sus especialidades. El artículo hace un repaso a los principales aspectos profesionales vinculados con la música actual, especialmente en la creación y la interpretación. También se analizan aspectos de la próxima puesta en marcha de la ESMUC (Escola Superior de Música de Catalunya), donde, entre muchas otras especialidades, se atenderá a la creciente demanda de este sector.

L'enseignement de la musique moderne a été un thème en suspens pendant des années jusqu'à l'arrivée de la LOGSE, qui l'envisage parmi ses spécialités. Cet article passe en revue les principaux aspects professionnels liés à la musique actuelle, tout particulièrement au niveau de la création et de l'interprétation. L'auteur y analyse aussi les aspects de la mise en marche prochaine de l'ESMUC (Ecole Supérieure de Musique de Catalogne), où, parmi de nombreuses autres spécialités, on répondra à la demande croissante dans ce secteur.

The teaching of modern music had yet to be dealt with prior to the arrival of the LOGSE, which considers it among its specialist areas. The article reviews the main professional aspects of contemporary music, especially in terms of its creation and performance. It also analyses issues concerning the soon-to-be-opened l'ESMUC (School of Advanced Music Studies in Catalonia) which, among many other specialist areas, will address the growing demand for modern music studies.